

PATVIRTINTA
Vilniaus universiteto
Teisės fakulteto Viešosios teisės katedros e. posėdyje
2021 m. balandžio 29 d. protokolas Nr. (1.3 E) 220000-KT-8
Atnaujinta pagal Vilniaus universiteto Teisės fakulteto dekaną
2021 m. balandžio 16 d. įsakymą Nr. 220000-DV-11

VILNIAUS UNIVERSITETO TEISĖS FAKULTETO BAIGIAMOJO EGZAMINO VIEŠŲJŲ FINANSŲ IR MOKESČIŲ TEISĖ PROGRAMA

Egzamino dalis (pagal eiliškumą) ir jos turinys		Trukmė	Pateikimo forma	Galimi naudoti informacijos šaltiniai (jų forma)	Papildomos pastabos
Praktinė dalis	1 praktinė užduotis iš Viešųjų finansų ar mokesčių teisės	45 minutės	Visiems studentams pateikiama ta pati užduotis Vilniaus universiteto Virtualioje mokymosi aplinkoje	spausdintais ir elektroniniais šaltiniais (įstatymais ir kita normine medžiaga, vadovėliai, kita specialiaja literatūra ir kt.).	Vykdoma pagal Vilniaus universiteto Teisės fakulteto dekaną 2021 m. balandžio 12 d. įsakymą Nr. 220000-DV-11 https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2021/04/2021-04-12_TF_DI_baigiamujuegza_minuigyvendinimas.pdf
Teorinė dalis	1 atviras klausimas iš Viešųjų finansų teisės	Studento atsakymui į vieną teorinį klausimą žodžiu skiriama iki 10 min.;	Egzamino dalis žodžiu vykdoma Microsoft Teams platformoje; Kiekvienas studentas pasirenka bilieto numerį iš egzamino komisijos paruoštų 50 bilietų Antrasis bilieto klausimas skelbiamas atsakius į pirmąjį.	Negalima naudoti jokių informacijos šaltinių	Vykdoma pagal Vilniaus universiteto Teisės fakulteto dekaną 2021 m. balandžio 12 d. įsakymą Nr. 220000-DV-11 https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2021/04/2021-04-12_TF_DI_baigiamujuegza_minuigyvendinimas.pdf
	1 atviras klausimas iš Mokesčių teisės	Studentui raktiniams žodžiams pasižymėti raštu, jeigu reikalinga, kiekvienam klausimui skiriama iki 3 min.			

Baigiamojo egzamino temos ir studijų šaltiniai

Viešųjų finansų teisė

Temos

1 tema. *VIEŠOJI (VALSTYBĖS / SAVIVALDYBIŲ) FINANSŲ VEIKLA*

Viešoji (valstybės / savivaldybių) finansinė veikla. Viešosios finansinės veiklos, kaip ekonominės ir valdymo veiklos, ypatumai. Viešosios finansinės veiklos tikslas, uždaviniai, objektas ir sąvoka. Savivaldybių finansinės veiklos ypatumai, santykis su valstybės finansine veikla. Viešieji finansai, jų vieta bendrojoje finansų sistemoje.

Viešosios finansinės veiklos metodai: sąvoka ir rūšys, apibūdinimas.

Viešosios finansinės veiklos formos, jų sąvoka ir rūšys. Teisinės ir neteisinės finansinės veiklos formos, jų apibūdinimas.

Viešąją finansų veiklą įgyvendinančios valstybės (savivaldybių) institucijos. Seimo ir jo Biudžeto ir finansų, Audito komiteto, Vyriausybės ir jo Strateginio planavimo komiteto, vietos savivaldos institucijų finansiniai įgalinimai. Specialiosios finansų institucijos: Finansų ministerija ir institucijos prie jos, Lietuvos bankas kaip finansų rinkų priežiūros institucija. Finansų kontrolės (audito) institucijos, jų sąveika.

2 tema. *VIEŠŲJŲ FINANSŲ TEISĖ – SAVARANKIŠKA TEISĖS ŠAKA*

Viešosios finansų teisės dalykas. Viešieji finansiniai santykiai, jų ypatumai ir sistema. Viešųjų finansų teisės reguliavimo metodo ypatumai. Finansų teisės uždaviniai ir samprata.

Viešųjų finansų teisės sistema. Viešųjų finansų teisės norma – pagrindinis finansų teisės sistemos elementas. Viešųjų finansų teisės normos požymiai ir sąvoka. Bendrieji ir specialūs (šakiniai) viešųjų finansų teisės normos požymiai. Viešųjų finansų teisės normų imperatyvumas. Viešieji finansiniai teisiniai institutai: sąvoka ir formavimo pagrindai; jų bendras apibūdinimas. Viešųjų finansų teisės sistemos bendros raidos perspektyvos.

Viešųjų finansų teisės šaltiniai: sąvoka ir sistema. Konstituciniai viešųjų finansų teisės pagrindai. Įstatymai ir kiti teisės norminiai aktai kaip viešųjų finansų teisės šaltinis. Bendri ir specialūs viešosios finansų teisės šaltiniai; jų santykis. Finansiniai planiniai aktai. Tarptautinės sutartys kaip viešosios finansų teisės šaltiniai. Europos Sąjungos teisės aktai kaip viešosios finansų teisės šaltiniai. Viešųjų finansų teisės klausimai Konstitucinio teismo nutarimuose.

Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos Respublikos viešųjų finansų teisės raidai.

3 tema. *VIEŠOSIOS PAJAMOS IR IŠLAIDOS*

Viešųjų pajamų samprata ir sistema. Planinės ir viršplaninės viešosios pajamos. Nuosavos ir skolintos viešosios pajamos. Valstybės ir savivaldybių pajamos. Biudžeto, tikslinių biudžeto programų ir tikslinių viešųjų pinigų fondų pajamos. Konstitucinės viešųjų pajamų formos.

Mokesčių samprata ir sistema. Rinkliavų samprata ir sistema. Pajamos iš valstybės / savivaldybių turto. Privalomų mokėjimų samprata ir sistema. Kitos viešosios pajamos.

Viešosios išlaidos: samprata ir sistema. Viešosios išlaidos ir viešosios funkcijos.

Biudžeto pajamų ir išlaidų ekonominė ir funkcinė klasifikacija.

4 tema. *LIETUVOS RESPUBLIKOS BIUDŽETO SANDARA IR NACIONALINĖ BIUDŽETO SISTEMA*

Biudžeto sąvoka ir reikšmė. Biudžeto materialinė, ekonominė ir teisinė samprata. Biudžeto ir teisės akto dėl jo patvirtinimo santykio problema. Biudžetas kaip pagrindinis, universalus ir koordinacinio pobūdžio valstybės finansinis planinis aktas.

Lietuvos Respublikos biudžeto sandara ir nacionalinė biudžeto sistema. Sąlygos, lemiančios Lietuvos Respublikos biudžeto sandarą. Nacionalinės biudžeto sistemos sudarymo principai.

Biudžeto pajamų sąvoka ir sistema. Pajamų įskaitymo į biudžetą tvarka. Priskirtosios ir reguliuojamosios (dalijamosios) biudžeto pajamos. Biudžetinis reguliavimas: sąvoka, tikslas, esmė. Biudžetinio reguliavimo metodai: atskaitymai į savivaldybių biudžetus, dotacijos, kompensacijos, biudžeto kreditai. Biudžetinio reguliavimo metodų taikymo tvarka.

Biudžeto asignavimai, jų sistema.

Fiskalinė drausmė. Fiskalinės drausmės taisyklių paskirtis ir raida.

5 tema. TEISINIS BIUDŽETINIO PROCESO REGULIAVIMAS

Biudžetinio proceso sąvoka ir turinys. Biudžetinis periodas (biudžetiniai metai), jo skaičiavimas Lietuvoje. Biudžetinio proceso stadijos, teisinis jų įtvirtinimas.

Biudžetinio proceso principai. Kompetencijos padalijimas tarp valdžios institucijų, biudžeto pilnumas ir realumas, biudžetinio proceso viešumas, biudžeto rodiklių specializacija, biudžeto tvirtinimo terminai ir forma ir kiti. Biudžetų sudarymo ir vykdymo teisinis pagrindas. Programinis biudžeto sudarymo metodas.

Biudžeto projekto sudarymas. Biudžeto projekto sudarymo tvarka. Biudžetinė iniciatyva. Biudžeto prognozės rengimas. Asignavimų valdytojų programų sąmatų sudarymas. Biudžeto projekto galutinis rengimas. Biudžeto projekto išankstinis svarstymas vykdomosios valdžios institucijose. Biudžeto projekto svarstymo tvarka ir teisiniai rezultatai.

Valstybės biudžeto tvirtinimas. Biudžeto pateikimo svarstyti Seimui terminai ir tvarka. Duomenys, pateikiami kartu su valstybės biudžeto projektu. Projekto svarstymas Seimo komitetuose, frakcijose, posėdžiuose. Biudžeto tvirtinimo procedūra. Biudžeto nepatvirtinimo padariniai.

Biudžeto vykdymas. Institucijos, organizuojančios biudžeto vykdymą ir jį vykdančios. Biudžeto pajamų dalies vykdymas. Biudžeto išlaidų dalies vykdymas. Biudžeto asignavimų valdytojai: sistema, teisės, pareigos, atsakomybė. Vykdamas biudžetą gautų viršplaninių pajamų ir netekusių paskirties asignavimų panaudojimas. Nepanaudotų lėšų grąžinimas ir įskaitymas. Kasinis biudžeto vykdymas. Valstybės išdo vaidmuo vykdamas biudžetą. Nepatvirtintų biudžetų vykdymas. Biudžetų tikslinimas biudžetinais metais. Biudžeto vykdymo atskaitomybė, biudžeto vykdymo vertinimas ir biudžetinė kontrolė. Biudžeto vykdymo atskaitomybė ir jos tvarkymas. Institucijos kontroliuojančios ir vertinančios biudžeto vykdymą, ir jų įgaliojimai.

Biudžeto uždarymas. Biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai: sudarymo ir tvirtinimo tvarka.

6 tema. TIKSLINIŲ BIUDŽETO PROGRAMŲ IR VALSTYBĖS TIKSLINIŲ PINIGŲ FONDŲ TEISINIS REŽIMAS

Tikslinės biudžeto programos, jų teisinis režimas: Aplinkos apsaugos rėmimo programa, Kelių priežiūros ir plėtros finansavimo programa, savivaldybių specialiosios aplinkos apsaugos rėmimo programos.

Tikslinių valstybės tikslinių pinigų fondų sąvoka ir formavimo tikslai. Tikslinių valstybės fondų formavimo teisiniai pagrindai. Valstybės tikslinių fondų rūšys. Ekonominiai ir socialiniai valstybės tiksliniai fondai.

Valstybės piniginiai fondai, jų teisinis režimas: Valstybinis socialinio draudimo fondas, Valstybinis privalomojo sveikatos draudimo fondas, Privatizavimo fondas, Rezervinis (stabilizavimo) fondas, Garantinis ir ilgalaikio darbo išmokų fondai, VĮ Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo fondas. Šių fondų pajamų šaltiniai, lėšų panaudojimo kryptys bei tvarka.

7 tema. SKOLINIMOSI VALSTYBĖS VARDU TEISINIS REGULIAVIMAS

Valstybinio kredito sąvoka, reikšmė, uždaviniai. Valstybinio kredito principai: skolos limitavimas, atlygintinumas, grąžintinumas, Teminuotumas, laisvanoriškumas, paskolos naudojimo prioritetų nustatymas ir priežiūra.

Valstybės skola: sąvoka, rūšys. Valstybės skolos valdymas. Finansų ministerijos, Lietuvos banko, kitų institucijų įgalinimai valdant valstybės skolą.

Valstybinio kredito teisiniai santykiai: sąvoka, ypatumai, rūšys, atsiradimo (pasibaigimo) pagrindai. Valstybinio kredito teisinių santykių šalys: vidaus kreditoriai; užsienio kreditoriai; skolininkai; skolininkai, už kurių įsipareigojimų įvykdymą garantuoja valstybė.

Valstybinio kredito teisinės formos: paskolos sutartis; valstybės garantija; Vyriausybės vertybiniai popieriai.

Paskolos sutarčių sudarymo tvarka, valstybės vardu gautos paskolos perskolinimas. Subjektai, turintys teisę naudotis valstybės vardu gautomis paskolomis.

Valstybės garantijų paskoloms teikimo tvarka. Reikalavimai ūkio subjektams, pageidaujantiems gauti paskolą su valstybės garantija. Garantiniai raštai ir jų pasirašymas. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas.

Skolininkų ir skolininkų, kurių įsipareigojimų įvykdymą garantuoja valstybė, finansinės veiklos priežiūra. Tinkamo gautų paskolų naudojimo užtikrinimo priemonės.

Paskolų skyrimo valstybės atnaujinamam turtui atnaujinti skyrimo ir naudojimo ypatumai.

Vyriausybės vertybiniai popieriai: sąvoka, paskirtis, emisijos ir apyvartos tvarka. Vidaus rinkoje išleidžiami Vyriausybės vertybiniai popieriai: Valstybės išdo vekseliai. Vyriausybės obligacijos. Vyriausybės taupymo lakštai. Užsienio rinkose išleidžiami Vyriausybės vertybiniai popieriai.

Mokesčių teisė

1 tema. APMOKESTINIMO TVARKOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Apmokestinimo tvarkos teisinio reglamento samprata ir struktūra.

Apmokestinimo teisinio reguliavimo principai. Mokesčių nustatymas tik įstatymu. Tarptautinių sutarčių apmokestinimo srityje viršenybė. Mokesčių mokėtojų lygybė. Apmokestinimo teisingumas ir visuotinis privalomumas. Apmokestinimo aiškumas. Viešumas. Turinio viršenybė prieš formą. Mokesčių administratoriaus ir mokesčių mokėtojo bendradarbiavimas. Apmokestinimo principų įstatyminio įtvirtinimo ir praktinio realizavimo problemos.

Mokesčių mokėtojo sąvoka ir jos įstatyminis įtvirtinimas. Mokestį išskaičiuojantis asmuo, jo teisinio statuso ypatumai.

Apmokestinimo objektas ir mokesčio bazė, jų samprata ir santykis.

Mokesčio tarifai, jų samprata ir rūšys. Progresinis (visuotinis ir dalinis), proporcinis, regresinis ir mišrus apmokestinimas, jų ypatumai ir taikymas.

Mokesčių apskaičiavimo ir mokėjimo būdai. Kadastrų, deklaracijų ir išskaičiavimo būdai, jų taikymo teisiniai pagrindai ir tvarka. Avansinis, periodinis ir vienkartinis mokesčių mokėjimas.

Mokesčių lengvatos, jų teisinė samprata. Mokesčių lengvatų nustatymas. Mokesčių lengvatų sistema. Visuotinės (obligatorinės) ir individualios mokesčių lengvatos. Subjektinės ir objektinės mokesčių lengvatos. Nuolatinės ir laikinosios mokesčių lengvatos. Mokestinės nepriemokos atidėjimas kaip mokesčių lengvatos forma, jos taikymo pagrindai ir tvarka.

Pagrindinės apmokestinimo teorijos ir jų įtaka apmokestinimo reguliavimui. Asmens mokamasis pajėgumas kaip teisės kategorija ir pajamų samprata.

2 tema.

2 tema. MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMAS

Mokesčių administravimo samprata ir turinys. Mokesčių administravimo principai. Mokesčių administravimas plačiąja ir siaurąja prasme.

Mokesčius administruojančios institucijos, jų sistema ir administravimo ribos.

Valstybinė mokesčių inspekcija ir muitinė kaip pagrindinės mokesčius administruojančios institucijos: struktūra, veiklos uždaviniai, funkcijos, įgalinimai. Tretieji asmenys, privalantys padėti mokesčių administratoriams įgyvendinti jų funkcijas.

Mokesčių mokėtojų švietimas ir konsultavimas. Mokesčių įstatymų aiškinimas. Apibendrinti paaiškinimai ir individualūs paaiškinimai, jų privalomumas bei nesilaikymo teisinės pasekmės.

Mokesčių mokėtojų apskaita ir mokesčių mokėtojų registro tvarkymas. Informacijos apie mokesčių mokėtojus kaupimas ir naudojimas. Informacijos apie mokesčių mokėtoją paslaptis. Mokesčių mokėtojų tikrinimas. Tikrinimų rūšys, taisyklės, rezultatų įforminimas ir pasekmės, mokestinis tyrimas.

Mokestiniai ginčai ir jų nagrinėjimas. Mokestinius ginčus nagrinėjančios institucijos. Skundo turinys, jo padavimo terminai ir bendrosios taisyklės. Sprendimo dėl skundo priėmimo terminai, tvarka ir turinys. Mokestinio ginčo objektas, ribos. Mokestinių ginčų ir kitų su mokesčių teisiniais santykiais susijusių ginčų atribojimo problema. Mokestinio ginčo sustabdymas. Proceso atnaujinimas. Įrodinėjimo naštos paskirstymas mokesčių teisiniuose santykiuose.

3 tema. MOKESTINĖ PRIEVOLĖ IR JOS VYKDYMAS

Mokestinės prievolės samprata ir jos teisinė prigimtis. Mokestinės prievolės turinys.

Mokestinės prievolės vykdymo būdai. Mokesčio ir su juo susijusių sumų savanoriškas sumokėjimas. Mokestinės nepriemokos sumokėjimo atidėjimas (išdėstymas); mokestinės nepriemokos perėmimas; mokesčio įskaitymas (grąžinimas). Mokestinio įsiskolinimo padengimo kita, nei pinigine, forma galimybė, jos taikymo teisiniai pagrindai ir tvarka.

Mokestinės prievolės įvykdymo užtikrinimo būdai, jų teisinis įtvirtinimas. Delspinigiai, jų sąvoka ir reikšmė užtikrinant mokestinės prievolės įvykdymą. Delspinigių skaičiavimo pagrindai (atvejai). Delspinigių skaičiavimo pradžia ir trukmė. Delspinigių dydis, jo nustatymo tvarka. Atleidimas nuo delspinigių. Turto arešto sąvoka ir reikšmė užtikrinant mokestinės prievolės įvykdymą. Turto arešto taikymo atvejai ir tvarka. Nurodymas kredito įstaigai nutraukti pinigų operacijas, hipoteka (įkeitimas), laidavimo (garantijos) reikalavimas kaip mokestinės prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonės, jų taikymo pagrindai.

Mokesčių ir su jais susijusių sumų priverstinis išieškojimas.

Atsakomybė už netinkamą mokestinių prievolių vykdymą: baudų skyrimo atvejai ir tvarka; atleidimo nuo baudos galimybė. Kaltės reikšmė santykyje su mokesčių įstatymo pažeidimu ir atsakomybe. Aplinkybės, sunkinančios, švelninančios ir/arba šalinančios atsakomybę už mokesčių įstatymų pažeidimus.

4 tema. LIETUVOS MOKESČIŲ SISTEMA

Lietuvos Respublikos valstybinė mokesčių sistema ir jos įstatyminiai pagrindai. Mokesčiai, sudarantys Lietuvos valstybinių mokesčių sistemą (pridėtinės vertės mokestis, akcizas, gyventojų pajamų mokestis, pelno mokestis, žemės mokestis, nekilnojamojo turto mokestis ir kt.), jų pagrindiniai požymiai, struktūra, apibūdinimas ir administravimo tvarkos ypatumai. Įvadas į tarptautinį apmokestinimą: tarptautinio apmokestinimo samprata ir apmokestinimo teisių pasidalinimas. Dvigubas apmokestinimas ir jo panaikinimas. Dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys (modeliai, tinklas, tikslai, turinys). Nacionalinė mokesčių teisė ir ES teisė. Mokesčių planavimas, mokesčių vengimas, mokesčių slėpimas.

Studijų šaltiniai

Specialioji literatūra

1. Ben Terra, Peter Wattel. *European Tax Law*. 2001.
2. Marjaana Helminen. *EU Tax Law-Direct Taxation*. IBFD, 2019.

3. *Biudžetnoje pravo.* – M., 2010.
4. *Finansovoje pravo.* – M., 2018.
5. *Finansy publiczny Polski i Litwy.* Bialystok, 2017.
- 5 M. Karaseva. *Finansovoje pravo: Obščaja čast.* – M., 2000.
6. Medelienė A., Sudavičius B. *Mokesčių teisė.* V., 2011.
7. *OECD Model Tax Convention on Income and on Capital.* <http://www.oecd.org>.
8. R. Philip. *Comparative Financial Law.* – London, 1995.
9. Roy Rohatgi. *Basic International Taxation.* 2002.
10. SUDAVIČIUS B., ENDRIJAITYS M. *Viešųjų finansų teisė,* Vilnius, 2020.
11. *Mokesčių teisės paskirtis ir funkcijos (apmokestinimo teorijų kritinė analizė), daktaro disertacija.* Vilnius, 2012.

Teisės aktai

1. Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas
2. Akcizų įstatymas
3. Aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymas
4. Biudžeto sandaros įstatymas
5. Fiskalinės drausmės įstatymas
6. Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas
7. Kelių priežiūros ir plėtros finansavimo programos įstatymas
8. Lietuvos banko įstatymas
9. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas
4. Mokesčių administravimo įstatymas
5. Mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymas
6. Angliavandenilių išteklių mokesčio įstatymas
7. Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas
8. Pelno mokesčio įstatymas
9. Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas
10. Rinkliavų įstatymas
11. Seimo statutas
12. Savivaldybių specialiosios aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymas
13. VĮ Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo fondo įstatymas
14. Valstybės skolos įstatymas/
15. Valstybinio socialinio draudimo įstatymas
16. 15. Privalomojo sveikatos draudimo įstatymas
17. Žemės mokesčio įstatymas
18. Finansų ministerijos nuostatai
19. LRV vertybinių popierių išleidimo ir apyvartos taisyklės
20. Paskolų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų bei valstybės garantijų teikimo ir suteiktų paskolų grąžinimo taisyklės
21. Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklės
22. Muitinės departamento nuostatai

Kiti šaltiniai

1. Apibendrinti atskirų mokesčių įstatymų paaiškinimai (komentarai). <http://www.vmi.lt>